

زندگینامه دکتر «مهدی فرح‌پور»

جواد معتمدی*^۱، کامبیز علیزاده انارکی^۲

۱- دانشیار پژوهش، بخش تحقیقات مرتع، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران. پست الکترونیک: motamedi@rifra-ac.ir
۲- کارشناس پژوهش، بخش تحقیقات مرتع، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران

دکتر مهدی فرح‌پور، در سال ۱۳۳۳ در اردستان به دنیا آمد. هفت سال اول زندگی را در اردستان سپری کرد و سپس به اصفهان عزیمت نمود. مراحل دبستان و دبیرستان را در اصفهان گذراند و دیپلم خود را در سال ۱۳۵۳ در رشته علوم تجربی، از دبیرستان ادب اصفهان گرفت. در سال ۱۳۵۳ در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری به تحصیل پرداخت، در آن مقطع، رشته «مهندسی جنگل و مرتع» را انتخاب نمود. در سال ۱۳۵۷ فارغ‌التحصیل شد و برای مقطع فوق‌لیسانس در دانشگاه اصفهان امتحان داد و قبول شد، اما به دلیل مشکلات مالی، درس را رها کرد و در یک شرکت خصوصی، مشغول به کار شد. این موضوع، تا هفت سال طول کشید. دکتر فرح‌پور اشاره می‌کنند «در آن سال‌ها هر بار که

فکر می‌کردم باید به بخش کشاورزی بروم، تصورم این بود که افرادی برتر از من وجود دارند و آنها باید کار را انجام بدهند.»

در سال ۱۳۶۲، به سازمان تعاون روستایی رفت و پس از مدت کوتاهی، مسئولیت «ایستگاه شهید حنائی نژاد»، که محل توزیع کود، بذر و سایر لوازم کشاورزی بود، به ایشان سپرده شد.

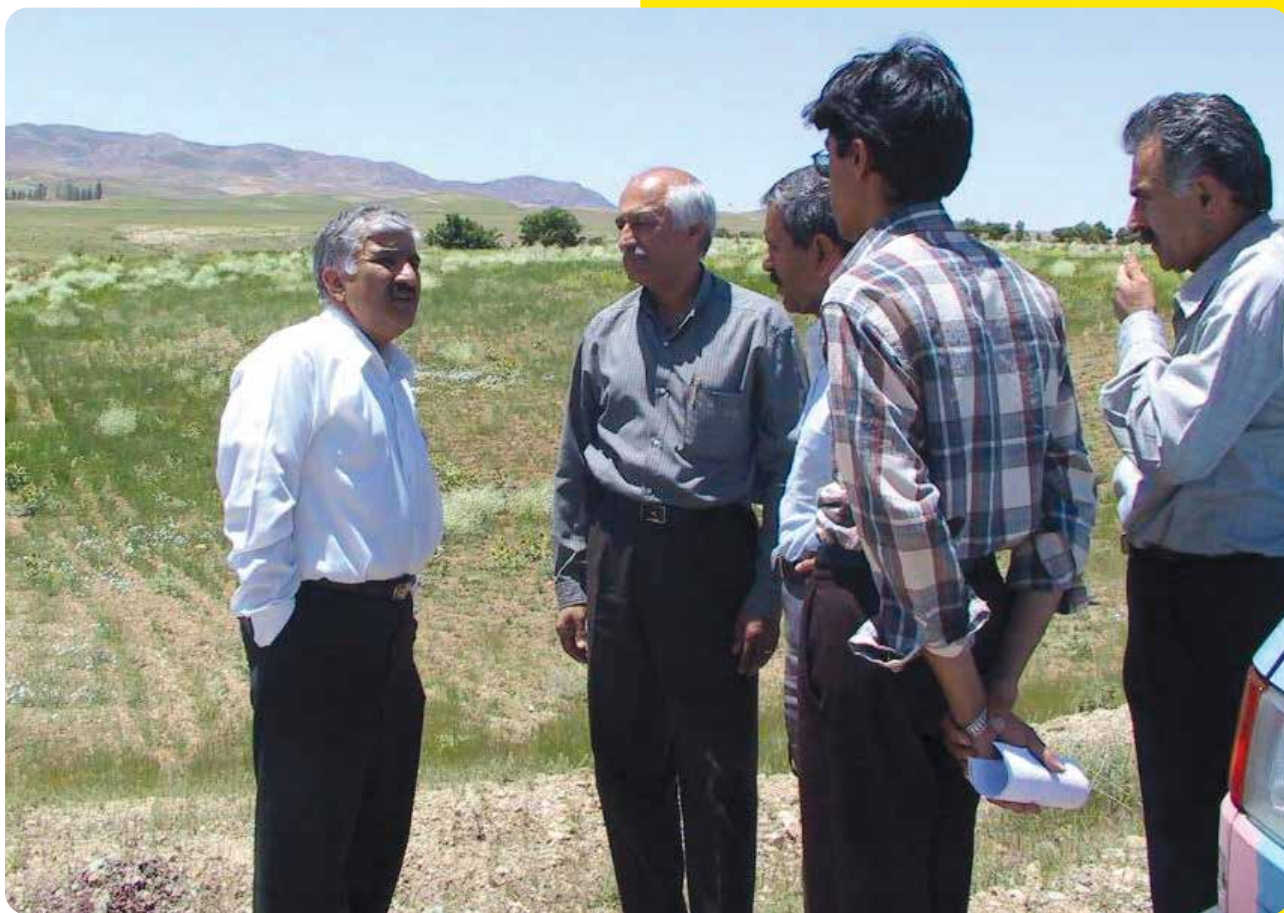
در سال ۱۳۶۳، به دلیل اشتغال به کار همسر در شهرکرد، در آن شهر اقامت می‌کنند و از این مقطع، به فعالیت در «سازمان جنگل‌ها و مراتع» می‌پردازند. دکتر فرح‌پور اشاره می‌کنند «در

این مدت، در حضور دوستان دانشمندی نظیر آقای مهندس مصطفی خوشنویس و آقای مهندس مرتضی ابراهیمی رستاقی، که از مدت‌ها قبل در آن استان بودند، تلمذ نمودم و دوران پرکاری را از نظر علمی گذراندم، به‌ویژه که مرا به‌عنوان کارشناس مسئول منطقه «بازفت»، که یک منطقه دورافتاده و بدون امکانات در استان چهارمحال و بختیاری بود، به کار گماردند. در همین زمان موفق شدم در طبیعت بکر زاگرس، هم کار کنم و هم آموزش ببینم.»

بعد از این شرایط، به دلیل اشتیاقی که به کار داشتند و درک جدیدی که از منابع طبیعی پیدا کرده بودند، به «وزارت جهاد سازندگی» ملحق شدند و کار خود را در «واحد مرتع» آغاز کردند. دکتر فرح‌پور اشاره می‌کنند که «در آن زمان، وزارت جهاد سازندگی برای من، بزرگ‌ترین دانشگاه به حساب آمد، زیرا با امکاناتی که در آن مقطع وجود داشت

و مسئولیت‌هایی که به من سپرده شد، کارهای بسیاری انجام دادم.» ازجمله کارهای انجام‌شده، «تهیه نقشه پوشش گیاهی ایل هفت‌رنگ بختیاری به مساحت سه میلیون هکتار» است که از چهارمحال شروع می‌شود و تا خوزستان ادامه دارد. برای انجام این کار، دو بار با عشایر، کوچ کرده و از چهارمحال و بختیاری به خوزستان رفته و برگشته‌اند. در خاتمه این کار، به جلسه‌ای در تهران دعوت و به همراه ۱۶ نفر دیگر از کارشناسان برای شرکت در یک دوره آموزشی در نیوزلند انتخاب می‌شوند و ۱۰۰ روز در آنجا آموزش می‌بینند. دکتر فرح‌پور اشاره می‌کنند «این دوره نه تنها از نظر فنی، بلکه از نظر نوع رفتار و مدیریتی که مدیر پروژه انجام می‌داد، برای من بسیار آموزنده بود.»

بعد از برگشت از نیوزلند، بار دیگر به چهارمحال و بختیاری می‌روند. در آن مقطع است که تصمیم به ادامه تحصیل می‌گیرند و در نهایت در «رشته مرتع‌داری» دانشگاه تهران قبول می‌شوند. دوران تحصیل را با رفت‌وآمد از شهرکرد به کرج ادامه می‌دهند تا در سال ۱۳۷۱ با دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی تأثیر استفاده از مواد جاذب الرطوبه در جوانه‌زنی و استقرار گونه‌های مرتعی با استفاده از روش کت‌کردن بذر» به راهنمایی آقای دکتر محمدرضا مقدم (استاد مرتع‌داری دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران)، در رشته مرتع‌داری فارغ‌التحصیل می‌شوند. دکتر فرح‌پور اشاره می‌کنند «در مقطع کارشناسی ارشد، همواره عاشق رفتن به طبیعت بودم و با صحبت‌کردن با کسانی که تجربه داشتند، به‌ویژه مرتع‌داران و چوپان‌ها و کسب دانش بومی آنها در خصوص

مدیریت مراتع، بسیاری از درس‌ها را آموختم که هرگز امکان آموزش آنها در دانشگاه‌ها فراهم نبود.» این تجربیات موجب شد که ایشان نقش مؤثری در ترویج یافته‌های علمی و آموزش به مرتع‌داران در خصوص بهره‌برداری علمی از مراتع و محصولات فرعی آنها داشته باشند.

ایشان در سال ۱۳۷۳، در مقطع دکتری پذیرفته می‌شوند، در همان زمان، از چهارمحال و بختیاری به اصفهان منتقل می‌شوند و در زمان ادغام دو وزارتخانه «وزارت کشاورزی» و «وزارت جهاد سازندگی»، به‌عنوان «مسئول مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام اصفهان» به کار خود ادامه می‌دهند. در مقطعی نیز هم‌زمان «مسئولیت آبخیزداری جهاد سازندگی اصفهان» را برعهده می‌گیرند. ایشان برای مقطع دکتری، به کشور هلند می‌روند و ابتدا در ITC و سپس در دانشگاه واخنینگن، دوره دکتری را در سال ۲۰۰۲ (۱۳۸۱ هـ.ش.) با دفاع از رساله خود با عنوان «A planning support system for rangeland allocation in Iran: Case study of Chadegan sub-region» به راهنمایی پرفسور Van Keolen و مشاوره دکتر محمدعلی شریفی (دانشیار سیستم‌های پشتیبانی تصمیم‌گیری و زمین‌شناسی، مؤسسه بین‌المللی علوم اطلاعات مکانی و زمین رصد، ITC Enschede) و دکتر مهدی بصیری (دانشیار اکولوژی مرتع، دانشگاه صنعتی اصفهان) به اتمام می‌رسانند. هدف از انجام این رساله، طراحی یک سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری برای برنامه‌ریزی در واگذاری مراتع در ایران بود تا بتواند به کارشناسان به هنگام ممیزی مراتع کمک کند.

پس از فراغت از تحصیل، به دعوت آقای دکتر ارزانی (معاون پژوهشی وقت مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور) و دکتر جلیلی (رئیس وقت مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور)، در سال ۱۳۷۹ به مؤسسه منتقل و به ریاست بخش تحقیقات مرتع برگزیده شدند و به مدت ۱۱ سال در این زمینه فعالیت داشتند. دکتر فرح‌پور اشاره می‌کند «در آن هنگام، متوجه شدم که فاصله زیادی بین کارشناسان تحقیقات و کارشناسان بخش اجرا وجود دارد. این در حالی بود که در هر دو قسمت، کارشناسان بسیار مجربی وجود داشتند. بنابراین، تصمیم گرفتم تمام کوشش خود را صرف آن کنم که این دو گروه کارشناس، با یکدیگر به رفاقت و دوستی علمی، پژوهشی و اجرایی بپردازند و با کمک هم، مسائل مربوطه به آن مقطع زمانی مراتع کشور را حل کنند.» خوشبختانه در آن زمان وفاق خوبی بین بخش تحقیقات مرتع و دفتر فنی مرتع سابق (اداره امور مراتع در حال حاضر) شکل گرفت که بسیاری از این موفقیت‌ها مرهون مساعدت و زحمات مدیرکل وقت دفتر فنی مرتع (آقای مهندس نگهدار اسکندری) و همکاران ایشان بود. آنچه مسلم است، ایشان بخشی از طرح‌های اجرایی را، که دفتر فنی مرتع موظف به اجرای آنها بود، در اختیار گرفت، این طرح‌ها دارای ردیف اعتبار از سازمان برنامه و بودجه بودند، با این کار پیوند لازم را بین مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و سازمان جنگل‌ها و مراتع به وجود آورد. در قبال این طرح‌ها، کمک بزرگی به پژوهشگران مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور شد تا با آشنایی با طرح‌های اجرایی، نقصان‌ها را

(۱۳۸۴)
رئیس کمیته ترویج یافته‌های تحقیقاتی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۸۶)
عضو کمیته علمی دومین همایش تخصصی مدیریت اکوسیستم‌های مناطق خشک (۱۳۸۶)
عضو کمیته ارتباطات علمی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۸۶)
رئیس کمیته علمی- فنی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو کمیته منتخب میزبان و ارزشیابی اعضای هیئت علمی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو کمیته ارزشیابی ستاد مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو کمیته انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو کمیته نیروی انسانی و تحول اداری مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو هیئت مدیره انجمن مرتع داری ایران (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو کمیسیون بررسی و هماهنگی طرح‌های تحقیقاتی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (۱۳۸۴-۱۳۹۰)
عضو هیئت تحریریه فصلنامه علمی- پژوهشی مرتع و بیابان ایران (۱۳۸۲-۱۳۹۰)
عضو کمیته راهبری طرح‌های مدیریت جامع مناطق چهارگانه محیط زیست سازمان حفاظت محیط زیست تهران (۱۳۸۵-۱۳۸۱)
عضو زیرکمیته جنگل و مرتع و گیاهان دارویی در ستاد پیگیری و

پیدا و تلاش کنند تا تحقیقات خود را به طور هدفمند پیرامون مسائلی بنویسند که پایان آن، رفع مشکلات بخش اجرا بود. تلاش ایشان برای جذب نیروهای جوان و متخصص، منجر به استخدام تعداد قابل توجهی از فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها در بخش تحقیقات مرتع شد که این امر، موجب تقویت بنیه علمی بخش تحقیقات مرتع در آن مقطع زمانی شد. با تغییر مدیریت در مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور در سال ۱۳۸۵، ایشان به عنوان معاون پژوهش و فناوری مؤسسه برگزیده می شوند و به مدت سه سال در این پست به فعالیت می پردازند و همچنان تلاش گسترده‌ای را به کار می گیرند تا بتوانند از تمام امکانات کشور، برای بهبود وضع مالی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، همچنین نشان دادن پتانسیل‌های تحقیقاتی مؤسسه به سایر دستگاه‌ها استفاده کنند. در این دوره، پیوند بسیار خوبی با سازمان مدیریت، برقرار و با صرف وقت زیاد تلاش شد که نظر آنها به فعالیت‌های مؤسسه و مراکز تحقیقاتی جلب شود. این امر موجب شد تا مؤسسه بتواند در قسمت‌های لازم در سطح کشور، نفوذ علمی داشته باشد و دانش متخصصان در زمینه منابع طبیعی کشور نظیر گیاه‌شناسی، بیابان، جنگل‌شناسی، مرتع‌داری، گیاهان دارویی، آفات و بیماری‌های عرصه‌های طبیعی، بانک ژن منابع طبیعی و زیست فناوری، در اختیار جامعه و دست‌اندرکاران قرار گیرد. در مجموع، سوابق شغلی ایشان به شرح زیر خلاصه می‌شود:
کارشناس مدیریت جامع حوزه آبخیز در پروژه بین‌المللی منارید (پروژه مشترک جف و دولت جمهوری اسلامی ایران، ۲۰۱۵-۲۰۱۲)
کارشناس مدیریت دانش در پروژه بین‌المللی منارید (۲۰۱۲-۲۰۱۱)
کارشناس پایش و ارزیابی در پروژه بین‌المللی منارید (۲۰۱۱-۲۰۱۰)
معاونت پژوهشی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور (۱۳۹۰-)

ارزیابی خسارات زیست محیطی جنگ خلیج فارس (۱۳۸۲-۱۳۸۳)
 رئیس شبکه آسیایی مدیریت مرتع و تثبیت شن‌های روان TPN3 (۱۳۸۲-۱۳۸۳)
 عضو کمیته مشورتی طرح بین‌المللی زاگرس، سازمان حفاظت محیط‌زیست (۱۳۸۲-۱۳۸۳)
 مشاور ملی شبکه آسیایی مدیریت مرتع و تثبیت شن‌های روان و تهیه‌کننده سند ملی (۱۳۸۰-۱۳۸۲)
 عضو کمیته علمی دومی و سومین همایش علمی مرتع و مرتعداری و اولین همایش مدیریت دام و مرتع (۱۳۸۰-۱۳۸۳)
 مشاور دفتر فنی مرتع و شبکه آسیایی مدیریت مرتع و تثبیت شن‌های روان TPN3 (۱۳۸۰-۱۳۸۲)
 مسئول رشته مدیریت مرتع و کشاورزی دوره بین‌المللی JIK (۱۳۸۱-۱۳۸۰)
 عضو کمیته علمی همایش ملی مدیریت اراضی و فرسایش خاک و توسعه پایدار (۱۳۸۰)
 عضو انجمن مرتعداری استرالیا (۲۰۰۰-۲۰۱۰)
 مسئول گروه نظارت و ارزشیابی طرح‌های تحقیقاتی بخش تحقیقات منابع طبیعی استان‌های کردستان، لرستان، ایلام و کرمانشاه (۱۳۸۳-۱۳۷۹)
 سرگروه مدرسین درس Mapping land cover species and habitats در دوره مشترک دانشگاه خواجه‌نصیر و مؤسسه ITC هلند (۱۳۷۹)
 رئیس بخش تحقیقات مرتع مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع (۱۳۸۳-۱۳۷۹)
 رئیس بخش تحقیقات آبخیزداری مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام اصفهان، وزارت جهاد سازندگی (۱۳۷۶-۱۳۷۹)
 مسئول کمیته علمی همایش سطوح آبگیر استان اصفهان (۱۳۷۵)
 عضو کمیته تخصصی کشاورزی و منابع طبیعی شهرک علمی و تحقیقاتی اصفهان (۱۳۷۵)
 معاون پژوهشی مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام اصفهان، وزارت جهاد سازندگی (۱۳۷۴-۱۳۷۶)
 رئیس مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان اصفهان، وزارت جهاد سازندگی (۱۳۷۱-۱۳۷۳)
 مدیر آبخیزداری سازمان جهاد سازندگی استان اصفهان (۱۳۷۲)
 رئیس بخش منابع طبیعی مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام اصفهان (۱۳۷۱)
 مسئول واحد مرتع، سازمان جهاد سازندگی استان چهارمحال و بختیاری (۱۳۶۶-۱۳۷۰)
 ایشان در طول دورانی که به خدمت مشغول بودند و در کنار فعالیت‌های مدیریتی، طرح‌های تحقیقاتی ارزشمندی را نیز، به‌عنوان مجری و همکار انجام دادند. ازجمله طرح‌های شاخص که با همت ایشان و همفکری و همدلی سایر همکاران در بخش تحقیقات مرتع و مراکز تحقیقاتی و دفتر فنی مرتع انجام شد، طرح ملی «علوفه قابل برداشت مراتع کشور» است. انتشار یافته‌های مرتبط با «تغییرات مقدار تولید و

مصرف گونه‌های مرتعی طی ماه‌های مختلف رشد»، «حد بهره‌برداری مجاز گونه‌های مرتعی»، «رفتار چرای نژادهای مختلف دامی چراکننده در مناطق مختلف آب‌وهوایی»، «ارزش رجحانی گونه‌های مهم مرتعی به‌دنبال آن تعیین کلاس خوش‌خوراکی گونه‌های مورد چرای نژادهای مختلف دامی چراکننده در مناطق مختلف آب‌وهوایی» و «زمان مناسب ورود و خروج دام در مراتع مناطق مختلف روستایی»، به‌عنوان اطلاعات پایه مراتع ازجمله گزارش‌های ارزشمند مرتبط با طرح یادشده به‌شمار می‌آیند که بر مبنای آنها، آمار به‌هنگام از علوفه قابل برداشت مراتع، قابل دستیابی است. همچنین، با استناد به نتایج حاصل می‌توان ظرفیت چرای کوتاه‌مدت و بلندمدت مراتع را در مناطق مختلف آب‌وهوایی محاسبه نمود.
 ایشان، نقش پررنگی نیز در «انجمن علمی مرتعداری» ایران داشتند و دو دوره به‌عنوان نائب‌رئیس، یک دوره به‌عنوان عضو علی‌البدل و یک دوره به‌عنوان عضو و رئیس کمیته علمی انجمن برگزیده شدند. ضمن اینکه، چندین همایش ملی و بین‌المللی را در زمینه «مرتع و مرتعداری» برگزار کردند و به‌واسطه تسلط به زبان انگلیسی و ارتباط علمی کارآمد با متخصصان مرتعداری در خارج از کشور، نقش مؤثری در اطلاع‌رسانی مشکلات مرتع و مرتعداری در کشور و دریافت راهبردها و راهکارهای علمی داشتند.
 ایشان اعتقاد دارند که «عرصه‌های مرتعی در کشور، قربانی توسعه هستند و معمولاً برای هر نوع توسعه، از مراتع خرج می‌شود». ایشان، «تغییر کاربری اراضی مرتعی را بزرگ‌ترین معضل مرتع و مرتعداری در کشور ذکر می‌کنند.» و توصیه می‌نمایند که نگاه به مراتع باید به‌منزله یک اکوسیستم باشد، همچنین، باید فشارها را از روی مراتع برداشت تا به سیر تکامل خود برسند. از نظر ایشان، پوشش گیاهی مراتع حلال بسیاری از مشکلات کشور ازجمله کنترل ریزگردها و فرسایش‌های شدید آبی است.
 دکتر فرح‌پور، در دوره خدمت خود، با فعالیت در دانشگاه‌های مختلف کشور در امر تدریس، نقش مؤثری در راهنمایی و مشاوره دانشجویان مقاطع کارشناسی‌ارشد و دکتری مرتعداری داشتند. تدریس درس «مدل‌سازی اکوسیستم‌های مرتعی»، در مقاطع کارشناسی‌ارشد و دکتری مرتعداری، ازجمله فعالیت‌های آموزشی ایشان است. ایشان تاکنون، راهنمایی و مشاوره بیش از ۳۶ پایان‌نامه و رساله دکتری را در زمینه مرتعداری بر عهده داشته‌اند. از ایشان، مقالات علمی متعددی در نشریات علمی داخلی و بین‌المللی و همایش‌های علمی ملی و بین‌المللی نیز به چاپ رسیده است.
 آقای دکتر فرح‌پور، پس از ۳۲ سال تلاش علمی، در اسفندماه ۱۳۸۹ با مرتبه دانشیاری به افتخار بازنشستگی نائل شدند و از آن تاریخ تا به امروز، به ارائه طریق به مسئولان اجرایی و علمی کشور مشغول هستند. ایشان، دارای سه فرزند (دو دختر و یک پسر) هستند، فرزند پسر ایشان، در استرالیا زندگی می‌کند و صاحب یک شرکت مهندسی است.
 دختر بزرگ ایشان، در هلند در یک شرکت، طراح توربین‌های بادی روی دریاست. دختر کوچک ایشان نیز در سازمان بهزیستی کار می‌کند و مددکار اجتماعی است. با آرزوی سلامتی و طول عمر برای ایشان و خانواده محترم‌شان.